

Prikaz

Rukopis primljen 24. 11. 2023.

Prihvaćen za tisak 25. 11. 2023.

<https://doi.org/10.22210/govor.2023.40.15>**Marijana Tomelić Ćurlin**

mtomelic@ffst.hr

Filozofski fakultet u Splitu

Hrvatska

Anita Runjić-Stoilova: *Ante Trumbić – čovjek gvozdene riječi. Retorička analiza Trumbićevih izabраниh govora*. Split, Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu i Muzej grada Splita, 2021.

Hrvatsku su političku scenu prve polovice 20. stoljeća obilježili mnogi pojedinci među kojima se nalazi i Ante Trumbić kojemu nesumnjivo pripada istaknuto mjesto. O njegovu se životu i djelu može štošta naći; njegovi politički stavovi, razmišljanja, bilješke... svjedoče o burnim povijesnim prilikama u kojima se Trumbić zatekao... Svojim nas je razmišljanjima i odvažnim političkim djelovanjem dr. Ante Trumbić zasigurno trajno zadužio...

Godine 2022. hrvatska je znanstvena javnost dobila vrijedno djelo vezano za hrvatsku jezičnu povijest. Riječ je o knjizi *Ante Trumbić – čovjek gvozdene riječi* Anite Runjić-Stoilove, redovite profesorice na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Splitu. O samoj se autorici može štošta reći: njezini su doprinosi hrvatskoj znanstvenoj javnosti znatni, a i područja su njezina nastavnoga i znanstvenoga rada različita. Njezini radovi iz fonetike, fonologije, retorike, stilistike i dijalektologije govore u prilog tome.

Retoričkom analizom Trumbićevih izabраниh govora, autorica pomiče naše spoznaje o tom političkom velikanu te nadograđuje naša znanja. Njegovo nam političko iskustvo postaje bliže, a njegovi postupci razumljiviji...

Knjiga *Ante Trumbić – čovjek gvozdene riječi* ima 394 numerirane stranice. Počinje *Predgovorom* u kojem autorica objašnjava svoj put u nastajanju ove knjige te *Uvodom* koji daje osnovne smjernice knjige. Autorica skromno priznaje da je "... knjiga pokušaj da se... starija retorika približi publici" jer se tom "starijom retorikom" malo tko do sada bavio. Autorica stoga "kreće u svoju avanturu" u želji da približi pojedincu značenje političkoga govora, njegovu uvjerljivost, uzbudljivost..., odnosno da predstavi različita retorička i jezična sredstva u osvjetljavanju političkoga djelovanja.

Uz *Predgovor* i *Uvod* knjiga sadrži još šest poglavlja: *Život i političko djelovanje Ante Trumbića*, *Jezik i politika*, *Retorika i politika*, *Izabrani govori Ante Trumbića*, *Retorička analiza Trumbićevih izabranih govora* i *Zaključna razmatranja*.

Na kraju knjige nalazi se zavidan popis literature. Slijede sažetci na hrvatskom, engleskom i njemačkom jeziku, *Kazalo pojmova* te *Bilješke o autorici*. Knjiga izlazi u suizdavaštvu Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Splitu i Muzeja grada Splita, a recenzenti su joj bili redoviti profesor dr. sc. Marko Trogrlić s Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu i izvanredna profesorica dr. sc. Gabrijela Kišiček s Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Prije nego što budemo upoznati s Trumbićem kao vrsnim govornikom te retoričkim i lingvističkim posebnostima njegova govora, autorica Trumbića u prvom poglavlju knjige (*Život i političko djelovanje Ante Trumbića*) vješto predstavlja iznoseći više ili manje poznate činjenice i događaje iz njegova političkoga života. Slijede drugo i treće poglavlje (*Jezik i politika* i *Retorika i politika*) u kojima nas autorica vodi kroz navedene termine, povezuje ih i raščlanjuje, iznosi različite teze pojedinaca koji su se bavili tim pitanjima...; u tom su poglavlju donesene i ključne spoznaje vezane uz korijene političke retorike te se sažeto iznosi i njezina povijest. Iako autorici nije cilj baviti se tumačenjem Trumbićeve političke djelatnosti, ona svjesno ulazi u njegovo političko govorništvo koje i jest dio njegove političke djelatnosti.

U četvrtom poglavlju (*Izabrani govori Ante Trumbića*) popisana je korpus istraživanja koji čini 21 govor. Zatim se na 150-ak stranica donose navedeni govori u izvornom obliku kako autorica navodi: "... bez ikakvih pravopisnih ili drugih intervencija, upravo onakvi kakvi su bili u bilješkama po arhivima ili zabilježeni u pretraživanim novinama." Radi se o pisanim transkriptima govora prikupljenima iz različitih izvora. Svaki je govor naslovljen, uglavnom s navedenim datumom te izvorom odakle je preuzet. Da bi se lakše mogle pratiti političke ideje i djelovanje Ante Trumbića, njegovi "politički trenutki i karijera", govori su poredani od onih ranijega postanka prema novijem datumu. Prvi zabilježen govor bio je *Govor na sjednici Dalmatinskoga sabora* iz 1903. godine, a zadnji *Govor dr. Ante Trumbića na beogradskom procesu*.

Peto poglavlje (*Retorička analiza Trumbićevih izabranih govora*) središnji je dio knjige podijeljen na dva dijela. Prvi dio analize opsežniji je te se tiče klasične retoričke analize (analizirana je struktura govora i argumentacija te stil i figurativnost). Drugi dio odnosi se na korpusnu lingvističku analizu (jednog deliberativnog i dvaju epideiktčkih govora).

Autorica tu navodi da Trumbić u svojim govorima jako poštuje kompoziciju, odnosno strukturu govora; njegov je govor organiziran, detaljno razrađen s preciznim slijedom. Suvremeni obrasci dijele govor na tri osnovna dijela: uvod, glavni dio i zaključak, a svaki se onda detaljnije raščlanjuje. I. Škarić u svojoj knjizi *Temeljci suvremenoga govorništva* (Zagreb, Školska knjiga, 2000: 73) donosi razrađenu kompoziciju govora na 14 dijelova, a takvu kompoziciju slijedi i autorica. Uloga je uvoda približiti temu slušateljstvu o kojoj će se govoriti pa on sadrži pozdravljanje, predstavljanje, oslovljavanje, stvaranje naklonosti prema govorniku i stvaranje zanimanja za temu. Glavni dio govora donosi priču, odnosno navodi glavne ideje, njihovu razdiobu, potkrpepe i pobijanje (*pro* i *contra*). Prema tome, glavni se dio govora odnosi na umijeće argumentiranja u kojemu govornik dokazima potkrepljuje svoje teze. Zaključni dio govora ima sažetak, poziv, efektni završetak i zahvalu, odnosno ispriku. Primjera za svako poglavlje ne nedostaje.

Slijedi analiza Trumbićeve argumentacije, postupka kojim se prati koliko publika može mjeriti ispravnost političkih govora, a potom i namjeru. Cilj je svake argumentacije "... stvoriti ili povećati slaganje publike s tezama iznesenim radi njihova prihvaćanja. Dakle, ona djeluje na zdrav razum slušača i uvjerava do vrlo vjerojatne istine." Argumentacija se analizira kroz retorički trokut: *etos*, *patos* i *logos*. Trumbić se tako predstavlja kao osoba kojoj se može vjerovati, čvrstih uvjerenja i stavova, kao odgovorna, moralna, poštena, hrabra i iskrena osoba... (*etos*); kao osoba koja uvjerava snagom "zdravog razuma", činjenicama, podacima, definicijama, zakonima, citatima... (*logos*) te kao osoba čije se uvjeravanje temelji na emocijama slušatelja (*patos*). Autorica na kraju zaključuje da su Trumbićevi govori "posebno deliberativni, s iznimnom argumentacijom u sferama *logosa*, *etosa* i *patosa*... Koristi nebrojene strategije kojima publiku uvjerava i informira o raznim problematikama, i na razumskoj i na emotivnoj i na etičkoj razini."

Kako je figurativnost sastavni dio političkoga govora, autoricu stoga i ne čudi njezina izrazita pojavnost i u Trumbićevim govorima. I u ovom dijelu knjige nismo "pošteđeni" definicija, navoda i primjera. Vrlo detaljno grupirane su figure prema klasifikaciji *shema* (na figure riječi, figure misli i sintaktičke figure); vrlo stručno obrazložene figure u osvjetljavanju političkoga djelovanja...

Težak je zadatak bio pred autoricom; potvrditi iznimnost jednoga političara i govornika, *čovjeka gvozdene riječi*... i usmjeriti čitatelja i na ono što je oku nevidljivo... U današnjem svijetu kada se suočavamo s utišavanjem glasova, autorica je premostila tu tišinu i ovoj knjizi dala dodatnu težinu. Sigurna sam da će ova vrlo iscrpna analiza Trumbićevih govora s nizom zanimljivih detalja o političkom životu i djelovanju Ante

Trumbića, zainteresirati širu čitalačku publiku te da će ovi dragocjeni podatci biti vrlo korisni i poticajni za proširenje novih spoznaja vezanih za Antu Trumbića, kao i za širi kontekst vremena u kojem je djelovao.

Knjiga *Ante Trumbić – čovjek gvozdene riječi. Retorička analiza Trumbićevih izabranih govora* vrijedan je doprinos hrvatskoj znanstvenoj stvarnosti.

Stoga, na kraju čestitam autorici i izdavačima na ovom vrijednom uratku.
